

Tiina Elo vihr

Kirjallinen kysymys kaivannaisjätedirektiivin toimeenpanosta

Eduskunnan puhemiehelle

Kaivostoiminnassa syntyy merkittävä määrä jätettä. Kaivannaisjätteitä syntyy Suomessa noin 90 miljoonaa tonnia vuodessa, mikä on 75 prosenttia kaikesta vuosittain Suomessa syntyvästä jätteestä. Vaarallista jätettä kaivannaisjätteestä on Suomessa noin 25 miljoonaa tonnia vuodessa, mikä on noin 90 prosenttia kaikesta vaarallisesta jätteestä.

Kaivannaisjätteet aiheuttavat ongelmia sekä toiminnan aikana että sen päättymisen jälkeen. Kaivannaisjätteiden vaikutukset voivat tulla ilmi vasta pitkän ajan jälkeen. Jos ympäristön pilaantumisen aiheuttaja on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa eikä sitä saada vastuuseen toimistaan, valtio voi joutua ja on joutunutkin niin sanottuun toissijaiseen vastuuseen kaivoksen aiheuttamista ongelmista. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tällaisia tapauksia on ollut kaksi. Niiden kustannukset valtiolle ovat olleet noin 140 miljoonaa euroa.

EU:n kaivannaisjätedirektiivi (2006/21/EY) edellyttää muun muassa, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kaivannaisjätteiden huolto tapahtuu vaarantamatta ihmisten terveyttä ja käyttämättä menettelyjä tai menetelmiä, joista voi aiheutua vahinkoa ympäristölle, ja erityisesti vaarantamatta vesiä, ilmaa, maaperää sekä eläimistöä ja kasvistoa, tuottamatta melu- tai hajuhaittoja ja aiheuttamatta haittaa maisemalle tai erityisalueille. Jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava tarvittavat toimenpiteet jätealueen kaivannaisjätteen hylkäämisen, poisheittämisen tai valvomattoman sijoittamisen kieltämiseksi.

Kaivannaisjätedirektiivi on saatettu keskeisiltä osin kansallisesti voimaan ympäristönsuojelulain muuttamisesta annetulla lailla (346/2008) ja kaivannaisjätteistä annetulla valtioneuvoston asetuksella (190/2013). Lisäksi kaivoslaissa (621/2011) on kaivannaisjätedirektiivin implementointia täydentäviä säännöksiä. Kansallinen kaivannaisjättesäätely ei kuitenkaan täysin vastaa EU:n kaivannaisjätedirektiivin vaatimuksia. Puutteita on erityisesti kaivannaistoimintaa koskevissa suunnitelmissa: kaivannaisjätteiden jätehuolto- ja sulkemissuunnitelmissa ja suunnitelmien sisällön säännöllisessä tarkistamisessa. Myös kaivannaisjätteitä koskevia lupahakemuksen sisältövaatimuksia ja lupapäätöksen määräysten säätelyä on tarpeen täydentää kaivosten ympäristölupaharkinnan sujuvoittamiseksi.

Eduskunta on sisällyttänyt vastaukseensa (EV 295/2022 vp — HE 126/2022 vp) hallituksen esitykseen laiksi kaivoslain muuttamisesta lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuuden ja vaikutusten arviointia ympäristönsuojelun tason parantamiseen, kaivosten toimintaedellytyksiin sekä paikalliseen hyväksyttävyyteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Eduskunta edellytti lisäksi, että työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö yhteis-

Kirjallinen kysymys KK 427/2025 vp

työssä selvittävät, tulevatko kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuoltosuunnitelmaan sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuuudessa ja miten jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa. Lain muutosta koskevassa talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 41/2022 vp) valiokunta piti tärkeänä, että kaivannaisjätteiden sääntely ja kaivostoimintaa koskevaa vakuusjärjestelmää arvioidaan kattavasti.

Ympäristöministeriössä on vuonna 2023 käynnistetty säädösvalmisteluhanke, jonka tarkoitus on parantaa kaivosten koko elinkaaren aikaista ympäristönsuojelun tasoa ja varmistaa, että kaivosten ympäristönsuojelusta huolehditaan kaikissa tilanteissa. Lisäksi selvitetään, miten sääntelyllä voitaisiin edistää kaivannaisjätteiden ympäristöturvallista kiertotaloutta. Hankkeen oli määrä kestää vuoden 2025 kevääseen saakka.

Hanke mainitaan myös vuonna 2024 julkaistussa kansallisessa mineraalistrategiassa, jossa todetaan, että lainsäädäntö on keskeinen keino kaivostoiminnan, kuten muunkin elinkeinotoiminnan, vastuullisuuden takaamisessa. Strategian mukaan vastuullisessa kaivostoiminnassa tavoitteena tulee olla toiminnan ympäristövaikutusten vähentäminen koko elinkaaren ajan, esimerkiksi vähentämällä kaivannaisjätteiden syntymistä, veden ja energian kulutusta sekä hyödyntämällä kiertotalousratkaisuja ja uusiutuvia energialähteitä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Milloin hallitus on aikeissa toimeenpanna EU:n kaivannaisjätedirektiivin kokonaisuudessaan ja millä muilla keinoin se varmistaa, ettei kaivostoiminta aiheuta välitöntä tai vähitäistä haittaa Suomen ympäristölle tai vesistöille?

Helsingissä 2.12.2025

Tiina Elo vihr